

ЛИСТИ ОСИПА БЕЗПАЛКА ДО ІВАНА ФРАНКА ТА РЕДАКЦІЇ «ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВОГО ВІСНИКА»

Статтю присвячено постаті Осипа Безпалка – видатного громадського та політичного діяча Буковини поч. ХХ ст., доктора філософії Карлового університету, автора численних політичних статей про німецько-слов'янські взаємини поч. ХІХ ст. – у його творчих взаєминах з Іваном Франком. Уперше публікуються листи О. Безпалка до І. Франка та редакції «Літературно-наукового вісника».

**Ключові
слова**

- Іван Франко, Осип Безпалко, Буковина, політична ситуація Буковини поч. ХХ ст.

Молодий, повний сил та енергії учень учительської семінарії у Чернівцях, Осип Безпалко, тоді ще мало кому відома особистість, звернувся листом до знаної і величної постаті Івана Франка, який працював тоді у редакції «Літературно-наукового вісника», для того, щоб надрукували його новелу «Лелик». З листів очевидним є те, що Осип Безпалко не отримував відповідей від Івана Франка, тому він писав листи до редакції «Літературно-наукового вісника», головним редактором якого був Михайло Грушевський, а літературну частину вів Іван Франко. Через невідомі причини новела «Лелик» так і не була надрукована, і світ не дізнався про такого письменника, як Осип Безпалко, однак він проявив себе як політичний і державний діяч Буковини.

Осип Безпалко народився 13 травня 1881 року в Чернівцях. Навчався у Чернівецькій німецькій гімназії¹. У молодому віці відкрив в собі ораторські здібності, часто критикував можновладців та професорів гімназії, у якій навчався. У 1901–1902 роках редагував газету «Буковина», і саме з травня до жовтня

---

¹ Ботушанський В.М., Брицький П.П., Чайка Г.В., Юрійчук Є.П. Осип Безпалко – видатний український громадський і політичний діяч. Чернівці: Технодрук, 2013. С. 5.

1901 року Безпалко надсилав свої листи до Франка та редакції «Літературно-наукового вісника». Чи мав Франко вплив на Безпалка, невідомо, але цікавим є той факт, що О. Безпалко обрав собі професію вчителя та став засновником одного з перших на Буковині студентських товариств «Січ», а також редактором учительського часопису «Промінь». Саме в цей час стрімко розвивається політичне життя Буковини, де ідеї рівності та братерства стають основою у формуванні буковинської соціал-демократичної партії. З 1908 року Осип Безпалко став керівником Української соціал-демократичної партії Буковини (УС-ДПБ)², очолив її друкований орган – газету «Борба», що виходила під гаслом «Робітники усіх країн єднайтеся!». Її наклад на початку 1909 року сягав до 1 тис. примірників³. Згодом був членом правління товариства «Українська школа» в Чернівцях та головою читальні «Воля»⁴.

Є припущення, що Осип Безпалко мав можливість зустріти Івана Франка у Чернівцях у 1909 році, коли письменник приїжджав до родини Смаль-Стоцьких. У ці часи Іван Франко важко хворів і мав намір поїхати на лікування до Одеси, а Степан Смаль-Стоцький допомагав Франкові з оформленням потрібних документів для поїздки. Також ця зустріч могла б відбутися у травні 1913 року у Народному домі Чернівців, де Іван Франко читав свою поему «Мойсей», після урочистого вечора Франко знову зупинився у професора Степана Смаль-Стоцького. Щоправда, документів про те, чи зустрів Безпалко Франка у Чернівцях у 1909-му чи у 1913 році, немає.

У 1915–1916 роках Безпалко став головою просвітньої комісії у таборі для українських військовополонених (Раштатт, Німеччина). Це були військовополонені українці, що воювали у російській армії. Союзу визволення України (СВУ) вдалося домовитися з австрійськими і німецькими урядами про виділення військовополонених українців в окремі табори. Для організації проведення культурно-освітньої роботи були створені «Просвітні відділи СВУ». Значна частина українських вчених, письменників, журналістів, мистецтвознавців і громадських діячів вела у цих таборах подвижницьку культурно-освітню роботу. Серед них був і О. Безпалко, що входив у СВУ від Буковини⁵. У цей час у газеті «Діло» було поміщено співчуття Осипа Безпалка з приводу смерті Івана Франка: «*Наук. Тов. ім. Шевченка. Полонені учителі Українці в Раштаті і редакція української часописи для полонених «Розсвіт» висказують свій біль ізза смерти великого каменяря,*

² Там само. С. 9.

³ Там само. С. 10.

⁴ *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / за ред. В. Кубійовича. Львів, 1994. Т. 3. С. 107*

⁵ *Добржанський О. В., Старик В. П. Бажаємо до України! Змагання за українську державність на Буковині у спогадах очевидців (1914–1921 рр.). Одеса: Маяк, 2008. С. 77.*

який своїм ґенієм поклав могуті основи розвитку української журналістики й культури. Осип Безпалко».⁶

Український уряд Буковини, який очолював Омелян Попович, призначив Безпалка бургомістром Чернівців 6 листопада 1918 р, а згодом уповноважив представляти інтереси Буковини перед Українською Національною радою у Львові та урядом гетьмана Петра Скоропадського у Києві.

У 1919–1920 роках О. Безпалко був міністром праці УНР. Після окупації Буковини Румунією емігрував у Чехословаччину.

З дипломатичним паспортом О. Безпалко востаннє відвідав Чернівці разом з дружиною Теодорою 21 серпня 1921 року у зв'язку зі смертю його матері Олени⁷.

У м. Подєбради була організована Українська сільськогосподарська академія, де Безпалко працював на посаді лектора німецької мови. 6 березня 1931 року О. Безпалко захистив у Карловому університеті в Празі докторську дисертацію «Польські пісні з часу перед березневою революцією 1848 року як тогочасні політичні памфлети»⁸, також він – автор численних політичних статей, розвідок про німецько-слов'янські взаємини на початку XIX ст.

У 1945 р. Безпалка у Празі схопили та вивезли в СРСР, де його вислали у Казахстан. Там він і загинув 1950 році. Осипа Безпалко поклав своє життя за ідеї незалежності та свободи українського народу. Його ім'я було заборонене режимом, існували тільки лаконічні енциклопедичні дані.

8 травня 2012 року виконавчий комітет Чернівецької міської ради ухвалив рішення доповнити портретну галерею бургомістрів, примарів та голів міста Чернівців, яка розміщена в сесійній залі Чернівецької ратуші, портретом Осипа Безпалка⁹.

Листи О. Безпалка до І. Франка та редакції «Літературно-наукового вісника» друкуються вперше із збереженням усіх особливостей тексту.

Рукописи всіх листів зберігаються у фонді 3 (Іван Франко) відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (далі ІЛ).

---

⁶ *Похорони Івана Франка*. Львів, 1. червня 1916. // Діло. 1916. Чис. 137. 2 червня. С. 1–3.

⁷ *Старик В.* Повернення Осипа Безпалка // *Буковинський журнал*. 2012. №2 (84). С. 145.

⁸ *Там само*. С. 146.

⁹ *Там само*. С. 142.

№1

Високоповажний пане добродію!

Посилаю отсе маленьку повість до ласкавого приймлення в «Літ. Вістник». Коли би она не була відповідною до друку, то прилучую до сього листа за 20 сот. марки і прошу мені її назад відослати.

Поклін до батькових ніг засилає
Осип Безпалко
уч. висш. гімназ.
ул. Панська 14. в Чернівцях
Чернівці 9 Мая 1901.

Іл. Ф. З. № 1611. Арк. 329-330. Рукопис. Оригінал

№2

Кореспонденційна картка адресована
Хвальна Редакция
«Літер. Наукового Вістника»
Львів
вул. Чарнецького 26.
[17.08.1901 р.]
по штемпелю

Хвальна Редакцие!

[...] ¹⁰ я від'їжджаю на якийсь час [з Чернів]ців удаюсь іще раз до Вас [з умиль]ною просьбою, відіслати мені мою новелю «Лелик» і, як ласка, із заповідженими вказівками єї хиб.

З поважанням
Осип Безпалко
Ул. Виногорська 66
Чернівці

Іл. Ф. З. № 1628. Арк. 95-96. Рукопис. Оригінал

---

¹⁰ Частину тексту листа втрачено, у зв'язку з тим, що з кореспонденційної карти вирізано поштову марку.

№3

Кореспонденційна карта адресована
Редакція
Літерат. Науков. Вістника
Львів
Вул. Чарнецького 26.
[29.10.1901 р.]
по штемпелю

Хвальна редакція!

На Ваш зазив в переписці «Л.Н.В.» подаю Вам низше мою адресу й прииму з вдячністю вказівки до ліпшого оброблення «Лелика», хоч я в короткім часі по відісланю прийшов до пізнання і деяких блудів оброблення новелі і жалував, що поспішивсь з відісланям на Вашу адресу. Власне працюю тепер над обробленням до «Лелика» подібних сюжетів і як раз прийдуть мені вказівки з Вашої сторони, дуже в поміч.

З поважанням
Осип Безпалко
ул. Винної Гори 62
Здаєсь що марки до відісланя післав я разом з «Леликом»

Лл. Ф. З. № 1628. Арк. 97-98. Рукопис. Оригінал

№4

Високоповажний пане добродію!

Передовсім прошу мені вибачити, що я так сьміливий і роблю моєм писанем ущерб Вашому і так вже широкою діяльністю, обчисленому часови. Я іще в літі минувшого року післав на Вашу шановну адресу мою новельку «Лелик». Новеллою не мож то писане назвати, бо то навіть неокінчений нарис сюжета, над яким требаби іще попрацювати. Я був сьвідомий тому, як лише посилав до поміщення в «Л.Н.В.» і я може не був би сього зробив, як би не просьба моїх товаришів, що я їм «Лелика» прочитав, а они першим вражінем удушевлені напірали на мене, щоби я дав до друку. Отже вістка в редакційний переписці мене ніяк не вразила, а навпаки я був тому дуже рад. А іще більше втішиний ізза надії, що я отримаю деякі вказівки в тім ділі від хвальної редакції. Я писав вже два рази подаючи мою адресу і не діждав ся ніякої відповіді, а редакція не чула ся навіть зобовязаною відослати мені манускрипта назад. Я може не напірав би так, якти мені відсутність сего сюжета не перешкождала в дальшій праці над подібними річами. Сче прогалина в моєй роботі видаєся мені

нестерпимою. Я звертаю ся з умильною просьбою до Вас. Високоповажаний добродію, що б Ви зволили зарядити відіслане мого манускрипта, а як можливо з заповідженими вказівками. Я буду дуже а дуже вдєчним.

З високим поважанням

Осип Безпалко
ул. Петровича 2.
Чернівці.

Лл. Ф. З. № 1614. Арк. 239-242. Рукопис. Оригінал

Kateryna KRAMAR

LETTERS FROM OSYP BEZPALKO TO IVAN FRANKO

The article is dedicated to the figure of Osyp Bezpalko, a prominent public and political figure in Bukovyna in the early XX century, Doctor of Philosophy at Charles University, author of numerous political articles on German-Slavic relations in the early XIX century. – in his creative relationship with Ivan Franko. Bezpalk's letters to Franko and the edition of the Literary and Scientific Bulletin are published for the first time.

Key words: Ivan Franko, Osyp Bezpalko, Bukovyna, political situation of Bukovyna in the early XX century.